

Ingliz tili grammatikasini kommunikativ yondashuv asosida o'qitish

Communicative Approach in teaching English grammar

O'zbekiston Jahon tillari universiteti Magistratura bo'limi Xorijiy til va adabiyoti (ingliz tili)
mutaxassisligi 1-kurs talabasi

Dildora Bakhtiyorova Akbar qizi

dbaxtiyorova@bk.ru

Samiyeva Sayyora Nematovna

Ilmiy rahbar: O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti, Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori
(PhD)

Annotatsiya:

Ushbu maqola ingliz tili grammatikasini o'qitishda kommunikativ yondashuvni qanday qo'llash mumkinligini o'rganadi. An'anaviy usullardan farqli o'laroq, kommunikativ yondashuv grammatikani haqiqiy muloqotda ishlatishni afzal ko'radi. Maqola ushbu mavzu bo'yicha global va mahalliy adabiyotlarni, xususan, O'zbekistondagi tadqiqotlarni ko'rib chiqadi. Unda kommunikativ yondashuv tilni erkin ravishda ishlatishni rivojlantirishga qanday yordam berishi va turli ta'lim tizimlarida o'qituvchilar duch keladigan muammolarni qanday hal qilish mumkinligi haqida so'z boradi.

Annotation:

This article explores how the communicative approach can be applied in teaching English grammar. Unlike conventional methods that emphasize grammar rules, communicative approach prioritizes the use of grammar in real-life communication. The article reviews global and local literature on this subject, with a focus on research from Uzbekistan. It highlights how communicative approach can enhance language fluency while addressing the challenges that teachers face in different educational settings.

Kalit so'zlar: Kommunikativ yondashuv, grammatik qoidalar, kompetensiya, muloqot, kontekst, grammatika, resurs

Keywords: Communicative approach, grammar rules, competence, communication, context, grammar, resources

Ingliz tili grammatikasini o'qitishda an'anaviy yondashuvlar odatda grammatik qoidalarni yodlash va mashqlarni takrorlashga asoslangan edi. Ushbu usullar talabalar tilning shakllarini tushunishga yordam berdi, lekin ular haqiqiy muloqotga olib kelmadi. Kommunikativ yondashuv esa grammatikani haqiqiy vaziyatlarda ishlatishga rag'batlantiradi va bu o'qitish usuli grammatikani aniq va erkin ishlatish imkonini yaratadi. Ushbu maqola, kommunikativ yondashuvni ingliz tili grammatikasini o'qitishda qo'llashning foydalari va uni O'zbekistondagi amaliyotda qanday ishlatish mumkinligi haqida bo'ladi.

Kommunikativ yondashuv, grammatikani faqat shakl sifatida o'rgatishdan ko'ra, tilni haqiqiy hayotdagi vaziyatlar bilan bog'lashga qaratilgan. Hymes kommunikativ kompetensiya tushunchasini kiritdi, bu til bilimi faqat grammatikani tushunishni emas, balki tilni turli ijtimoiy holatlarda to'g'ri ishlatishni ham o'z ichiga oladi. Bu fikrni rivojlantirib, Canale va Swain kommunikativ kompetensiyani kengaytirib, grammatikani haqiqiy vaziyatlarda to'g'ri ishlatish muhimligini ta'kidladilar.

Larsen-Freeman (Larsen-Freeman, 2000) ham grammatikani kommunikativ vaziyatlarda o'rgatishni qo'llab-quvvatlaydi. U grammatikani alohida o'rganishdan ko'ra, uning haqiqiy muloqotdagi funksiyasini o'rgatish kerakligini ta'kidlaydi. Grammatikani kontekstda o'rgatish, uning qanday ishlashini tushunishga yordam beradi, bu esa o'quvchilarni to'g'ri va erkin gapirishga rag'batlantiradi. Ellis (Ellis, 2006) esa grammatikani aniq o'rgatish va mantiqiy muloqotdagi imkoniyatlarni ta'minlash orasida muvozanatni saqlash kerakligini ta'kidlaydi.

O'zbekistonda ingliz tili grammatikasini o'qitish an'anaviy ravishda qoidalarini yodlash va aniqlikni ta'minlashga qaratilgan. D.Akhmedova (Akhmedova, 2019) tadqiqotida, talabalar grammatikani yozma imtihonlarda yaxshi bajargan bo'lsa-da, uni erkin va ravon gapirishda qiyinchiliklarga duch kelayotganini ko'rsatdi. Bu holat, grammatikani o'qitishda kommunikativ yondashuvga ehtiyoj borligini ko'rsatadi.

Mahalliy olimlar, masalan, S.Karimov (S.Karimov, 2021) kommunikativ yondashuvni o'qitishda muhim deb bilsalar-da, bu usulni amaliyotga tatbiq etishda muammolar mavjudligini qayd etadilar. Bularning eng asosiy sababi, o'qituvchilarni ushbu yondashuvga tayyorlashdagi cheklangan imkoniyatlar va resurslar. Shunga qaramay, O'zbekistonda kommunikativ til o'qitish yondashuvini qo'llashga bo'lgan qiziqish ortib bormoqda.

O'zbekistonda so'nggi yillarda amalga oshirilgan ta'lim islohotlari, til o'qitishni yanada amaliy qilishga intilmoqda va bu, o'z navbatida, kommunikativ yondashuvni qo'llashni talab qiladi. Ammo, A.Mukhammadiev (A.Mukhammadiev, 2020) ta'kidlashicha, o'qituvchilarni ushbu yondashuvni to'liq o'zlashtirish uchun qo'shimcha malaka oshirish zarur.

O'zbekistonda ko'p o'qituvchilar hali ham an'anaviy grammatikaga asoslangan yondashuvlardan foydalanadilar. Bu usullar ko'pincha grammatikani aniqlik bilan o'rganishga yo'naltirilgan imtihon tizimlari bilan mustahkamlanadi. A.Muhammadiev (A.Muhammadiev, 2020) yozganidek, imtihonlarga tayyorlash, talabalarni faqat grammatikani yodlashga qaratilgan va kommunikativ qobiliyatni rivojlantirishga e'tibor bermaydi, bu esa o'qituvchilarni kommunikativ yondashuvni qo'llashga qarshi turishga olib keladi.

Bundan tashqari, resurslar yetishmasligi, ayniqsa qishloq hududlarida, o'qituvchilarga kommunikativ grammatik mashqlarni o'tkazish imkonini bermaydi. Ushbu hududlarda, an'anaviy usullar davom etmoqda. Biroq, shahar hududlaridagi ba'zi maktablar grammatikani kommunikativ faoliyatlar orqali o'rgatishga muvaffaq bo'lgan va bu maktablarda talabalar grammatikani kontekstda ishlatish borasida yaxshilangan natijalarga erishgan.

Kommunikativ yondashuv ingliz tili grammatikasini o'rgatishda yanada qiziqarli va samarali yondashuvni taklif etadi. Bu yondashuv grammatikani faqat qoidalar sifatida o'rganishdan ko'ra, uning real muloqotdagi ishlatilishiga e'tibor qaratadi. Global tadqiqotlar, grammatikani kontekstda o'rgatish va kommunikativ faoliyatlar orqali o'rgatishning o'quvchilarni aniq va erkin gapirishga yordam berishini ko'rsatmoqda. O'zbekistonda an'anaviy yondashuvlar hali ham keng tarqalgan bo'lsa-da, kommunikativ yondashuvning foydalari tobora ko'proq e'tirof etilmoqda. Ushbu yondashuvning muvaffaqiyatli bo'lishi uchun o'qituvchilarni tayyorlash, resurslar va baholash tizimini o'zgartirish zarur.

O'zbekiston ta'lim tizimi rivojlanishda davom yetar ekan, ingliz tili grammatikasini o'qitishda kommunikativ yondashuvlarni qo'llash talabalar uchun tilni haqiqiy hayotda samarali ishlatish imkoniyatini yaratish uchun muhim bo'ladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Akhmedova D. *Challenges in Teaching English Grammar in Uzbekistan: A Shift Toward Communicative Language Teaching*. Journal of Language Teaching and Research, (2019): 345–350p
2. Ellis, R. *The Study of Second Language Acquisition* (Oxford Applied Linguistics). Oxford University Press, (2006)
3. Karimov S. *Integrating Communicative Approaches in Teaching English Grammar in Uzbekistan*. Tashkent University Press, (2021)
4. Larsen-Freeman D. *Techniques and Principles in Language Teaching* (Oxford Handbooks for Language Teachers). Oxford University Press, (2000)
5. Mukhammadiev A. *The Role of Teacher Training in Effective Communicative Grammar Instruction in Uzbekistan*. Central Asian Journal of Educational Studies, (2020): 50–57p